

Posudek na diplomovou práci Jakuba Krátkého

Justiční reforma v Československu v letech 1948-1953

Jakub Krátký předložil práci, jejímž nejvýraznějším znakem je snaha o komplexní přístup k sledovanému období. Této snaze přizpůsobil relativně širokou heuristiku zejména domácí odborné literatury, kterou posiluje o dílčí studium dobových materiálů a právních dokumentů. Tuto pestrost zároveň posiluje i snaha o vytyčení teoretického rámce základního tematického okruhu, který směřuje k posouzení konceptu autoritářských režimů v československé aplikaci po nástupu komunistů k moci.

Jestliže však zdůrazňuji snahu o komplexnost práce, je třeba zároveň připustit, že toto úsilí vedlo k také k jejímu nejvýraznějšímu nedostatku. Za něj považuji problematickou koncepci. V úvodu práce Krátký upřesnil svoji původní představu zpracování základního úkolu. – „Tato práce se bude z metodologického hlediska zaměřovat zejména na historické bádání ve formě analýzy zákonů a dalších zákonných nařízení.“ Když pomíneme problematický přístup k stanovení metodologického rámce, pak samo zadání analýzy zákonných norem se jeví jako sporné s ohledem na předpokládané politologické zaměření textu. Analýza zákonů a zákonných nařízení předpokládá zejména právnické školení. Nejistotu v uvědoměném přístupu k tématu posiluje v úvodu rovněž stanovená „hypotéza“ – „Klasické právní vzdělání budiž pro účely této práce definováno jako řádné vzdělání na právnické fakultě, tak jak bylo vyučováno před únorem 1948, a jehož součástí tedy není povinný politický základ ve formě marxistického učení. Na řádné vzdělání ve standardní délce pak musí navazovat požadovaná právní praxe, než se absolvent může stát plně kvalifikovaným soudcem či advokátem. Potvrzení či vyvrácení stanovené hypotézy je hlavním účelem této práce.“ Zadání tématu se tak zřetelně mívá se stanovenou hypotézou. Jenže tyto výhrady sám autor dále problematizuje, neboť se ve své práci ve skutečnosti ani nepokouší řešit stanovený úkol právní analýzy. V jejím průběhu nenalezneme ani jednu soustavnou a důkladnou analýzu zákonných norem. Zpracování budí spíše dojem, že si autor teprve v čase psaní formuloval vlastní přístup k tématu. Svědčí o tom jak jeho počáteční rozptýlené řešení, které se soustředí na dílčí úkoly, aniž by čtenář byl zasvěcen do jejich účelnosti ve vztahu ke klíčovému tématu. (Obsáhlé pasáže věnované osobnosti Alexeje Čepičky a armádní reformě.) Teprve postupem času čtenář pochopí, že autor chce řešit vlastně jiný úkol a jiným přístupem, než v úvodu informoval. Teprve když se čtenář smíří s touto zejména formální a koncepční slabinou práce, a přistoupí na rozvíjenou argumentaci, může nalézt v práci logickou linii a její v posledku důsledné řešení. – Krátký neprování ani analýzu zákonných norem, ani se nesoustřeďuje v celku své práce na řešení problematicky stanovené hypotézy. Jeho primární snahou (zejména v první polovině práce) je popis destrukce společenského (nikoli právního) řádu jako takového a její odkazy na jednotlivé nově ustavené právní normy. V tomto smyslu autor provází čtenáře po přiměřeně detailním a důkladně zpracovaném terénu proměn armádního, církevního, hospodářského, (vysoko-)školského a nakonec i soudního systému. Nejistotu, vyplývající ze špatně nastaveného tématu můžeme spatřovat i v klíkových pasážích. Když se Krátký dobere k hodnocení přípravy nové ústavy, což bych považoval za úvod k jádru problému, pak jí věnuje tři odstavce (s. 39-40), z nichž jeden je úvodem do poválečné politické situace, druhý je věnován koncipování ústavy z roku 1920 a teprve v necelém jednom odstavci je pak naznačeno to podstatné – příprava ústavy z r. 1948.

Mám-li z textu definovat přístup autora k tématu, pak v jeho stěžejní části hledá a popisuje dobové historické aplikace nově prosazovaných zákonných norem. Tento přístup není chybný a ani špatně zpracovaný. Je z něho patrná snaha po popisu dobových událostí a jejich následného odkazu do právního prostředí. Tyto popisy jsou relativně široké a dobře doložené. Opírají se o množství faktických údajů a vytváří plastický obraz proměny mocenského politického a sociálního řádu v zemi. Nikoli však právního.

I v této popisnosti můžeme vysledovat, nakolik je autor silný v kompilačním přístupu a ztrácí jistotu v analytických pasážích. Krátký mnohdy necitlivě ignoruje nutnost posloupnosti výkladu. – Viz jeho důležité hodnocení podstaty změny právního vnímání společnosti a zdrojů moci: „Zřejmě nejdůležitější změnou nové ústavy byla tři nová pojetí základních pilířů společnosti. Prvním je definice zdroje moci. Ten už nepochází z československého národa, ale nově z československého lidu. Tím pádem[sic!] došlo i k popření principu dělby moci na obligátní sektory.“ (s. 41) Teprve v následující kapitole, a to ještě pouze prostřednictvím autentického citátu, je čtenář uveden do dobového pojetí významu a vymezení lidové demokracie.

Teprve zhruba od poloviny práce se autorův záměr zaostřuje a dobírá určité jasné a přesvědčivé koncepcí. Jsou to pasáže věnované reformě soudnictví systému přípravy právního dorostu. Přes veškerou fakticistní jistotu se však ani zde některé podstatné vývody neubrání jisté plytkosti a nepřesvědčivosti – „Podobně jako tomu bylo u soudů, také prokuratura prošla významnými změnami. Největší změna se však zakládá na tom, že prokuratura jako taková zastupovala u soudu stát a proto byla přímo podřízena ministerstvu spravedlnosti.“ (s. 54)

Celkový dojem z práce je rozpačitý. Nelze popřít, že jí autor věnoval značné úsilí. Výsledek je nicméně rozporný, na jedné straně je to relativně důkladný a přehledný souhrn dějů a událostí v zlomových letech a měsících, který ale jen obtížně hledá jasnou koncepci a vnitřní výkladovou logiku. Mnohdy doplácí i na nedostatky v analytickém přístupu. Mám za to, že kdyby si autor na počátku své práce lépe uvědomil a stanovil její cíl a koncepci, byl by schopen předložit práci výrazně ucelenější a přesvědčivější.

Zvláštním problémem je gramatika napsaného textu. Ten by však bylo možno zobecnit. Autoři historických textů trpí někdy podvědomou gramatickou slepotou, způsobenou přílišnou zahleděností do popisovaných událostí a dějů, které svojí důležitostí jakoby vyžadují nutnost gramatického zvýraznění. Ale gramatika jazyka se nemůže řídit pocity autorů, a tak, bez ohledu na historickou důležitost, je třeba si uvědomit, že první, druhá a další označení republiky, stejně jako první a druhá světová válka se píše s malými písmeny.

Jsem přesvědčen, že po soustředěné úpravě textu bude tato práce vhodná k obhajobě, ale v předložené formě ji jako takovou nemohu doporučit.

V Hýskově 2. února 2014

posudek zpracoval:

Doc. Mgr. Vratislav Doubek, Dr.